

פרק ח'

יחידה 20 - מלחמת העי השנייה (א'-ו"ז)

32 ספר יהושע | פרק ח'

4. מה היה תפקידם של יהושע וכל העם במלחמה?

5. תפקידי המארג יהיו: _____

6. עיינו בתרשים וענו:
 א. צבעו באדום את המקום שבו ישבו אנשי המארג.
 ב. צבעו בכחול את המקום שבו ישן יהושע בלילה.
 ג. צבעו בצהוב את המקום שבו ישב המארג הקטן יותר (5,000 אנשים).

31 ספר יהושע | פרק ח'

פרק ח'

ספר יהושע									
הכניסה לארץ	כיבוש הארץ	חלוקת הארץ	סוף ימי יהושע	החזרת בני ישראל	החלוקה	המלטה	ערי המלחמה	ערי המלחמה	החלוקת הארץ
א-ד	ה-ח	ט-יא	יב-יג	יד-טז	יז-יח	יט-כ	כא-כב	כג-כד	כה-כז

יחידה 20 - מלחמת העי השנייה (א'-ו"ז)

1. מדוע אמר ה' ליהושע 'אל תירא ואל תחת'?

2. ה' הודיע על שינוי בנוהלי סיומ הקרב - מהו השינוי?
 שאלת העמקה: חישבו מדוע במלחמת העי התיר ה' לקחת משלל המלחמה?

3. השלימו מתוך מחסן המילים:
 יהושע שלח מארב של _____
 גיבורי החיל _____
 את המארב הוא ציווה: לארוב _____ העייה
 מן העייה ולהיות כולם _____

מחסן מילים: אל, מאחזי, נכונים, להתרחק, שלשים אלף איש

הקדמה

תכנון התחבולות במלחמה - כאשר נלחמים באויב, חשוב לחשוב כיצד ניתן לנצח אותו בחוכמה. לעתים, אם מצליחים לתכנן מהלך חכם, ניתן לשטות באויב,²⁷ לגרום לו לחשוב שתוכנן מהלך אחד ובפועל להפתיע אותו ולעשות משהו אחר שיגרום לו להיכנע במהירות. במלחמת העי השנייה, ה' מצווה את יהושע להילחם בתחבולה. כדי להבין את התחבולה צריך להכיר את האזור שבו הייתה בנויה העי.

לפני הקריאה אפשר לשאול את התלמידים, איזו מילה או מילים מתארות את התחבולות שנוקט יהושע בעקבות ציווי ה' (אורב, מארב וכדו').

בכיבוש יריחו, כבכיבוש העי, חוזר המבנה המשולש - ה' מצווה את יהושע, יהושע מצווה את העם, העם מבצע את המצווה. גם במלחמה זו מדובר במלחמת מצווה, אלא שמלחמה זו תהיה שונה ממלחמת יריחו. תיאור אזור העי - העי הייתה בנויה ליד בית אל, באזור הררי וגבוה, ומסביב לה היו גבעות רבות. לאור זאת אפשר היה להגיע אל העי בדרכים רבות, מבלי שאנשי העי יוכלו לראות את האנשים המגיעים אליה.

27 ובלשון התלמידים: "לסדר את האויב".

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. בתחילת הפרק הקב"ה אומר ליהושע שלא יירא. ממה ירא יהושע?
2. מה מיוחד במלחמה מסוג זה? האם מלחמה זו שונה לגמרי מהמלחמה ביריחו?
3. מדוע השאירו אנשי העי את עירם פתוחה ולא סגרו אותה כשיצאו למרדף אחרי ישראל?

אפשרויות למענה ולדיון

יהושע התיירא להילחם בפעם השנייה נגד העי, עד כדי כך שהקב"ה היה צריך לחזקו. הסיבות האפשריות ליראתו של יהושע:

1. אדם שחווה סכנה במקום מסוים, באופן טבעי חושש מהמקום הזה, אפילו אם הוא יודע שהשתנו שם תנאים רבים.
2. עם ישראל יודע שלולא עזרתו של הקב"ה, הם לא ינצחו במלחמה. למרות החזרה בתשובה על חטאו של עכן, יהושע חשש שמא המצב לא חזר לקדמותו, ושאוּלי הקב"ה בכל אופן עדיין כועס עליהם. בגלל שתי סיבות אלו הקב"ה מחזק את יהושע ואומר לו שאין חשש מפני סכנה פיזית, וכן אין סכנה בצד הרוחני והקב"ה קיבל את חזרתם בתשובה.
- במלחמה הראשונה נלחמו ישראל בגאוותנות, מתוך מחשבה שהם יכולים לנצח במלחמה ללא סיוע של הקב"ה, ולכן שלחו מעט חיילים, ויהושע כלל לא יצא בראש חייליו אלא נשאר מאחור. כדי לתקן את הגאווה, הקב"ה מצווה ומדריך את יהושע כיצד לערוך את המלחמה ויהושע יוצא בראש חייליו. מכך אנו למדים שאין עם ישראל נשען על כוחו בלבד, אלא הוא נלחם והקב"ה מסייע לו במלחמתו.
- לראשונה אנו פוגשים מלחמה שמחד אינה טבעית לחלוטין, ומאידך אינה נסית לחלוטין. ייתכן שהמשמעות של מלחמה זו היא להבהיר שעם ישראל משתמש בכוחו, אך כוחו מחייב עזרה של הקב"ה להצלחה.
- אנשי העי שיצאו לרדוף אחרי ישראל השאירו את עירם פתוחה. מדוע?

1. כיוון שרדפו אחרי ישראל, לא חששו מפניהם.
2. אפשר שהשאירו את שערי העיר פתוחים מפחד שמא ישראל ינצחו וירדפו אחריהם. אם אכן כך, קיוו שיוכלו להיכנס במהירות לתוך העיר ולא להתעכב בפתחת שערי העיר.

המסרים העולים מן היחידה

1. **חשיבות התכנון:** מלחמה לא מנצחים רק באמצעות הכוח או בזכות גבורת הלוחמים, אלא בעיקר בעזרת תכנון טוב שעונה לצורכי המלחמה.
2. **אמונה והשתדלות:** עם ישראל מאמין בה', ויחד עם זאת עושה כמיטב יכולתו כדי לנצח במלחמת העי.

הצעות להמחשה ולהרחבה

דני הפסיד במשחק כדורגל, והיה מאוד עצוב. אך דני לא התייאש. למחרת, דני שוב שיחק, אך הפעם הקפיד לעשות תרגיל מספר 5 שאותו למד מהמאמן האישי שלו לכדורגל. לאור המסופר בפרקנו, חשבו: מה עודד את דני לקום, להשתדל שוב ולנסות לנצח במשחק הכדורגל? ציירו ניצחון שחוויתם.

יחידה 21 - כיבוש העי ובניית המזבח בהר עיבל (י"ח-ל"ה)

34 ספר יהושע | פרק ח'

10. ציירו את מעמד בניית המזבח בהר עיבל. זכרו לצייר את הפרטים הבאים: א. השבטים העומדים על הר גריזים. ב. השבטים העומדים על הר עיבל. ג. המזבח.

שאלת הרחבה: הכינו הצגה בה תציגו את תגובותיהם.

33 ספר יהושע | פרק ח'

יחידה 21 - כיבוש העי ובניית המזבח בהר עיבל (י"ח-ל"ה)

7. תארו את שלבי המלחמה מרגע שפרצה ועד לסיומה:

(י"ד-י"ז) _____

(י"ח-י"ט) _____

(כ) _____

(כ"א-כ"ה) _____

מספר הנפלים מאנשי העי היה: _____

8. מה עשה יהושע לעי? _____

ומה היה עונשו של מלך העי? _____

9. על מי נאמר: "וראו והנה עלה עשן העיר השמימה". _____

"ויכו אותם" - את מי? _____

"נסה בכידון אשר בידך על העי". _____

"קרא את כל דברי התורה הברכה והקללה". _____

"ויכתב שם על האבנים". _____

הקדמה

יהושע יוצא בראש חייליו למלחמה. תוכניתו לכיבוש העי עולה בהצלחה, ועם ישראל כובש את העי.

האם גם הפעם יהושע יחרים את רכוש העיר כשם שעשה ביריחו?

הציווי לחדש את הברית בהר גריזים ובהר עיבל:

נקרא בפני התלמידים את הציווי המופיע בספר דברים, פרק י"א:

"(כט) וְהָיָה כִּי יִבְיְאֶרְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הַר גְּרִיזִים וְאֶת-הַקְּלָלָה עַל-הַר עֵיבָל: (ל) הַלֵּא-הֵמָּה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דָרֶךְ מְבוֹא הַשְּׁמֶשׁ בְּאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּעֶרְבָה מִן הַגְּלִיל אֶצְלֵ אֱלֹנֵי מֶרֶה:"

נסה לחשוב: איזה מעמד זה מזכיר לתלמידים? מה הקשר בין שני המעמדות?

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

1. מדוע מטה יהושע את הכידון? היכן בעבר למדנו על מעשה דומה?

2. מה מיוחד בתכסיס שביצע יהושע בהוראת ה'?

3. כמה אנשים היו בעי בסך הכול (פסוק כ"ה)? כמה לוחמים מישראל נלחמו נגדם (שלושים וחמישה אלף במארב, ועוד רבים בכוח המטעה)? מדוע כה רבים? מה זה מלמד אותנו?
4. מדוע יהושע בונה מזבח? מדוע דווקא בהר עיבל?
5. מה הקשר בין מלחמת העי לכריתת הברית בהר עיבל?

אפשרויות למענה ולדיון

אמנם העם נלחם באופן טבעי, אך הטיית הכידון²⁸ מזכירה לעם כי בכל אופן בזמן המלחמה יש להביט כלפי מעלה ולראות את ישועת ה' שמסייעת ביד לוחמי ישראל במלחמה. כחלק מהמלחמה המתנהלת באופן טבעי (בניגוד למלחמת יריחו שהייתה נסית), שלל העיר לא מוחרם לה', אלא מוקדש לעם.

לאחר סיום המלחמה, יהושע בונה את המזבח בהר עיבל.²⁹ אחרי המפלה הייתה מחשבה שהקב"ה כביכול יעזוב את עם ישראל, אך בבניית המזבח המסמל את כריתת הברית עם ה', התחזקה המחשבה שהקב"ה אוהב את עמו ולא ייטוש אותו לעולם. הברית מהווה כעין קבלת התורה המחודשת אחרי הכניסה לארץ, שבה מבטאים הצהרת נאמנות לקב"ה, כגון שמירת התורה והמצוות, כיבוש הארץ וכו'.³⁰ לכן, כחלק מהברית יהושע כותב את כל התורה על האבנים. בניית המזבח היא המשך לציווי של ה' המוזכר בספר דברים פרק כ"ז.

את המזבח בנו מאבנים שלמות ששום ברזל לא נגע בהן. מטרתו של המזבח להרבות אהבה, שלום ורעות בין בני אדם, לכן לא ייתכן שברזל - היכול לשמש ככלי מלחמה, כגון חרב - ישמש לבניית המזבח. אופן העמידה בהר עיבל וגריזים: שמעון, לוי, יהודה, יששכר, יוסף ובנימין עמדו על הר גריזים. ראובן, גד, אשר, זבולון, דן ונפתלי - על הר עיבל. בין שני ההרים עמד ארון ברית ה' הנישא בידי הכהנים. שאר הכהנים עמדו סביב ארון הברית, וסביבם - הלוויים.

המסרים העולים מן היחידה

1. **אהבת הקב"ה לישראל:** הקב"ה עוזר לעם ישראל, למרות ההתנהגות הלא טובה של עם ישראל בחטא עכן.
2. **שמיעה בקול ה':** עם ישראל עומד במעמד כעין הר סיני ומתחייב לקיים את התורה ואת המצוות.

28 מעשה דומה להטיית הכידון היה אצל משה רבנו, בהרימו את ידיו במלחמת ישראל בעמלק בסוף פרשת בשלח.

29 יש לשים לב שחכמים נחלקו מתי נבנה המזבח בהר עיבל [ירושלמי סוטה פרק ז הלכה ג], האם מיד לאחר מלחמה עם העי או רק ארבע-עשרה שנה לאחר סיום הכיבושים בארץ ישראל.

30 במעמד זה נאמרו הברכות והקללות המופיעות בספר דברים פרשת כי תבוא, אלא שבפרשת כי תבוא מוזכרות במפורש רק הקללות, אך הברכות אינן מופיעות במפורש.

